

ЈЕДИНА СВЕТЛОСТ КОЈА СЕ НИЈЕ СРЕЛА СА ТАМОМ ИВИЦЕ ЖИВКОВИЋА

Живковић, Ивица. *Једина светлост која се није срела са тамом: Богословски допринос професора Драгише Бојовића*. Ниш: Међународни центар за православне студије, 2020.

У издању Међународног центра за православне студије у Нишу (2020) објављена је стручна монографија Ивице Живковића *Једина светлост која се није срела са тамом: Богословски допринос Драгише Бојовића*, која представља значајан допринос како у погледу Бојовићевог професионалног ангажмана и бављења науком тако и у домену даљег расветљавања проблема који се тичу славистике, српске црквене књижевности и теологије. С обзиром на чињеницу да аутор није имао претходнике на чије би се дело могао надовезати током писања, када је у питању богословски допринос Драгише Бојовића, утолико је ова монографија значајнија и успелија, јер представља реализацију оригиналне идеје, првобитно замишљене као приказ једне књиге, и значи не само први направљени корак, него и јасну смерницу на новооткривеном путу. Аутор своје дело обликује захваљујући књигама, многобројним радовима и интервјуима Драгише Бојовића, али се позива и на своја лична сећања, односно на оно што је сам чуо и видео, те издвојено поткрепљује коментарима. Монографија је прилагођена како за научна истраживања тако и за едукацију читалаца о бољем упознавању са животом и делом Драгише Бојовића, светски признатог професора и историчара књижевности, чије је све научне и стручне квалификације због ограничења рада готово немогуће набројати.

Монографија се састоји од 247 страна стандардног формата, од којих је 229 страница основног текста, а остатак чине списак литературе и коришћених извора. Поред „Предговора“ и кратке биографије аутора, књига је подељена на пет поглавља. Изузев поменутих елемената, захваљујући којима је дело добило свој коначни облик, треба напоменути да студија подразумева и употребу огледа и разноврсних дела из књижевне историје, књижевне теорије, филозофије, али и дела која се баве проблемима теолошких питања. Тако се из приложеног списка литературе истичу радови Радмиле Маринковић, Атанасија Јевтића, Наташе Половине, Александра Наумова, Николе Радојчића, Александре Костић Тмушић и др. Најзначајнији део свакако представљају цитирани делови из проучаваних извора, односно коментари и сведочење аутора око којих се монографија образује.

На самом почетку, који чине „Предговор“ и „Уводне напомене“, сазнајемо разлоге и мотиве аутора, али и потешкоће са којима се сусретао, а које су га утврдиле у одабиру и писању теме. Такође, аутор жели да подстакне интересовање за сагледавање значаја сопствене студије, иако је акценат усмерен на допринос Драгише Бојовића, чији је опус обиман, али не и коначан, јер његово бављење науком и свим осталим активностима траје континуирано и трајаће и убудуће.

Други део ове књиге, како сам његов назив наговештава, говори о „Професионалном и јавном ангажману проф. Драгише Бојовића“, који је налик опусу - подједнако разноврстан и садржајан. Ослањајући се на Бојовићеве исказе, аутор подсећа ко су животни узорци (Димитрије Кантакузин и Григорије Божовић) и констатује да би се његово залагање „за политичку и културну консолидацију нације мање могло оквалификовати као ‘националистичко’, а више као ‘идентитетско’“ (ЖИВКОВИЋ 2020: 27), не заборављајући да помене неопходност одлучног и јавног реаговања против сваке могуће штетне последице, у чему Бојовић види обавезу свих припадника одређене нације. Тако, незадовољан чињеницом да су црквени садржаји недовољно заступљени у васпитно-образовном систему на свим нивоима, „Бојовић поуздано тврди да за афирмацију културног блага није потребан велики новац“, већ „боља организованост и већа одговорност“ (2020: 43), али као сваки прави научник не зауставља се само на идентификацији проблема, него тражи и нуди могућа решења.

Трећи најважнији и најобимнији део студије („Богословски садржај у делима Драгише Бојовића“) подељен је на четири поглавља, од којих три говоре о „великим богословским темама“, а то су: есхатологија, софиологија и теологија љубави. У оквиру ове три теме појединачно се говори о одређеним мотивима, у чије се разматрање проф. Бојовић током истраживачког рада упуштао, и њих је очекивано много, иако постоје два појма која су највише завређивала његову пажњу, а један од њих јесте (вишња, Божја) *Премудрост*. Први направљени корак у том смеру догодио се још 2007. године када је објављен прилог под називом *Доментијанова свест о светости поезије*, а након само две године Драгиша Бојовић је мишљења да је „теологија стваралаштва неодвојива од јеванђелске мисли; ‘Не живи човек о самом хлебу, но о свакој речи која излази из уста Божјих’ (Мт. 4. 4)“, и истиче да је „примат духовне хране један од најважнијих мотива средњовековне књижевности, који се, са другим сличним мотивима, слива ка кључном мотиву Трпезе Премудрости“. Други кључни мотив, који је уопште битно обележио српску црквену књижевност јесте *Љубав* и Бојовић јој придаје толико значај да на једном месту тврди како је „немогуће замислити хришћанску књижевност без овог мотива“, а на другом, оно што нам поручује и наслов саме монографије - да је „љубав једина светлост која се није срела са тамом“. Последње поглавље трећег дела („г. Нова поља интересовања“) разматра даље планове Драгише Бојовића о евентуалним новим пољима интересовања, усмеравајући пажњу на оно што је по његовом мишљењу још увек недовољно истражено, као што је то, на пример, случај са присуством химнографских текстова у житијној књижевности.

Четврти и претпоследњи део студије („Драгиша Бојовић на мапи актуелне српске теологије“), пре дела који је резервисан за закључна разматрања, бави се испитивањем стила и језика српске црквене књижевности, али са посебним освртом на утицај који је она извршила на језик и стил проф. Драгише Бојовића, кога по сведочењу аутора иначе одликује неуобичајена смелост говора, те се тако у „његовим писаним речима и јавном говору даје наслутити колику важност он, у поређењу са хладним приступом појединих научника, срчунатим на принцип објективности, придаје говору душе“ (ЖИВКОВИЋ 2020: 163). То је само једна од констатација због

које се професор Бојовић с разлогом убраја у ретке теолошки образоване филологе. Аутор кроз читав текст подсећа на значај одабране теме и изражава наду да ће његова студија имати одзива у научном свету, али и да ће можда баш она бити посредник актуелној српској теологији која би након њеног читања имала јаснији увид колики значај имају Бојовићеви научни радови, на обострано задовољство, јер по његовим речима „сваки наш допринос живи у дијалогу који се никада не завршава“ (2020: 172). Такође, аутор не пропушта прилику да се и овде надовеже на поље даљих интересовања, те, после свега предоченог читаоцу (након појединачног представљања свих важнијих дисциплина, великих тема, појмова и мотива у вези са српском црквеном књижевношћу и истицањем њиховог свепожимајућег јединства на крају), предлаже места која се у раду проф. Бојовића могу даље размотрити, али никако не због потенцијалних мањкавости, него напротив, због велике могућности које бављење овом облашћу собом нуди и непрестано отвара.

Завршница монографије („Закључак“) представља сумирање свега изреченог у кратким цртама и аутор, враћајући се на наслов монографије, подсећа на оно о чему је први проф. Бојовић говорио, поставши свестан, „да између литургијског славословља, на једној, и богословља, на другој страни, нема разлике ни одстојања, већ да они чине једну нераскидиву целину“ (2020: 228–229), а да човек затечен међу њима бива обасјан тајанственом светлошћу, која, у том случају, не успева да нађе пут до људских слабости, односно таме.

Монографију Ивице Живковића *Једина светлост која се није срела са тамом : Богословски допринос Драгише Бојовића*, одликује, пре свега, иновативност, оригиналност, систематичност, приступачност, објективност, прецизност и јасноћа у предочавању чињеница, али и успомена, које никако нису засењене ореолом пријатељства или колегијалности, иако би једна таква врста односа иначе изазвала подозрење оних који су у сваком тренутку спремни да суде бавећи се површним, а без озбиљнијег залажења у садржај књиге која је пред нама. Аутор за коначни изглед монографије, поред коришћене разноврсне литературе и огледа, треба да захвали себи и сопственим закључцима, посредством којих је успео да прикаже вредност Бојовићевог дела и потенцијалном читаоцу помогне да разуме његов богословски допринос, али и пружи кључ, који би га, налик експерименту, могао провести истим стазама и који би га, на тај начин, можда могао довести до сличних резултата и доношења сопствене оцене. Успелост монографије *Једина светлост која се није срела са тамом : Богословски допринос Драгише Бојовића* налазимо и у чињеници да она не нуди коначне судове него оставља места даљем проучавању у истом смеру или допуњавању изнетог неким другим оригиналним искуствима и запажањима. Изнети су ставови, који не затварају извесна поглавља или теме, него напротив, пружају помоћ и смернице за наставак започетог пута, чији се значај и трајање сасвим сигурно назиру и у далекој будућности.

Сара Р. Јекић*

Универзитет у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици
Филозофски факултет

* sara.jekic@pr.ac.rs